

Obsah

0 Slovo na úvod.....	11
1 O čem je tato kniha	13
1.1 O čem kniha JE	13
1.2 O čem kniha NENÍ	14
2 Cesta ke slovu jako ústřední jednotce (české) morfologie	15
2.1 Pojem morfologie ve výkladech konsenzuálních	15
2.2 (...) ne všechny Mathesiovy podněty byly dosud využity (...).	16
2.3 Sedmdesátá léta – „bilá kniha“ a „teoretické základy“	20
2.3.1 Koncepce vědecké synchronní mluvnice	20
2.3.2 Úkol morfologického komponentu	22
2.3.2.1 Morfologický znak	22
2.3.2.2 Syntaktický znak	22
2.4 Konečně „akademická“ Mluvnice češtiny a její morfologie	23
2.4.1 „Akademická“ mluvnice a morfologie	23
2.4.2 Ještě o kompatibilitě prvního a druhého svazku Mluvnice češtiny	24
2.4.3 Několik dílčích závěrů	25
2.5 Gramatiky let devadesátých	26
2.5.1 „Mluvnice pro školu a veřejnost“	26
2.5.2 Tzv. brněnská mluvnice	26
2.5.3 Tzv. ostravská mluvnice	27
2.5.4 Mluvnice pražské provenience	29
2.5.5 Dvacáté páté vydání Stručné mluvnice české	30
2.6 Školský exkurz	31
2.6.1 Příběh o morfologii	31
2.6.2 Školské „osnovy“ jako podkladová struktura příběhu	31
2.6.3 Tzv. jednocení školské jazykovědné terminologie	34
2.6.3.1 Termíny běžně užívané, leč nepotřebné	35
2.6.3.1.1 Slovtvorný rozbor a rozbor stavby slova	35
2.6.3.1.2 O čem vypráví *část příponová	36
2.6.3.1.3 Pokus o „komplexní rozbor“ a morfologická hereze	39
2.6.3.2 Termíny potřebné, ale užívané neadekvátně	39
2.6.3.3 Terminologický souboj	39
2.6.3.4 Terminologické zmatení	40

2.6.3.4.1	Směšování stránky procesuální a (funkčně) strukturní	40
2.6.3.4.2	Směšování derivace a konverze	41
2.6.3.4.3	Koncovka, nebo slovtovrná přípona?	41
2.6.4	(Dílčím) závěrem	41
3	Návrat slova	43
3.1	Rehabilitace morfologie (?)	43
3.2	Slovo a jeho „vymežitelnost“	43
3.3	Slovo a formalistně laděné popisy	44
3.4	Slovo a jeho „comeback“	45
3.4.1	Argument: minimální významová jednotka	45
3.4.2	Argument: fúzující jazyky	45
3.4.3	Argument: morfologické procesy a „celé“ slovo	46
3.4.4	Slovo jako „katalyzátor“	46
3.5	Slovo a text	47
3.6	Slovo a morfologie, morfologie a slovo	48
3.6.1	Model word-and-paradigm (WP)	49
3.6.2	Model item-and-arrangement (IA)	50
3.6.2.1	Funkcionalistický pohled na model IA	53
3.6.3	Model item-and-process (IP)	54
4	Slovo jako slovní druh	55
4.1	Syntaktická derivace a teorie PS	55
4.1.1	Proč se (stále ještě) mluví o „syntaktické derivaci“	55
4.1.2	Vztah morfologie a syntaxe	55
4.1.2.1	AUTONOMIE morfologie/autonomie syntaxe	55
4.1.2.2	Jerzy Kuryłowicz a jeho zaujetí syntaxí	57
4.1.2.2.1	„Existuje vztah mezi lexikálním významem nějakého slovního druhu a jeho syntaktickými funkcemi“	58
4.1.2.2.2	Syntaktická derivace jako „formální změna“	59
4.1.2.2.3	Syntaktický derivát/syntaktický morfém	60
4.1.2.2.4	Rozdíl mezi „derivacemi“	61
4.1.2.2.5	„Potřebujeme“ flexi?	61
4.1.2.2.6	Primární funkce PS	61
4.1.3	Několik dílčích závěrů (a srovnání)	63
4.2	Klasifikace PS	64
4.2.1	Proč „slovní druhy“?	64
4.2.2	„Klasické“ třídění slovních druhů	64
4.2.3	„Podkladová“ teorie	65

4.2.3.1	Brøndal a PS	66
4.2.3.2	Kuryłowicz a PS	66
4.2.4	Metodologická báze pro klasifikaci slovních druhů	67
4.2.4.1	Gnozeologický podklad (univerzální metodologická báze /autosémantických/ slovních druhů)	67
4.2.4.2	(Ne)soulad významu a funkce	68
4.2.5	PS bazální/satelitní	69
4.2.6	„Průniky“ PS	69
5	Slovo a morfologické procesy	71
5.1	Terminologické označení	71
5.2	Atributy morfologických procesů	71
5.2.1	Významnost a internost	71
5.2.1.1	Procesy jazykové exprese	72
5.2.2	Morfologický proces jako „jazyková unie“	73
5.2.3	Morfologický proces jako „adice“	73
5.2.4	Morfologický proces jako komplexní „aditivní unie“	74
5.3	(Proto)typy morfologických procesů	74
5.3.1	(Proto)typy morfologických procesů podle typu formantu	75
5.3.2	(Proto)typy morfologických procesů podle funkce	76
6	Slovo a jeho vnitřní struktura	79
6.1	Ústřední úkol morfologie	79
6.1.1	Česko-slovenská „východiska morfémové analýzy“	79
6.1.2	VÝCHODISKA MORFEMATICKÉ ANALÝZY v této práci	81
6.2	Slovo jako syntagma (mechanismus analýzy slovního tvaru)	82
6.2.1	Obecné podkladové premisy pro deskripci stavby slova/slovního tvaru	82
6.2.1.1	„Systém“	82
6.2.1.2	Podstatná stránka	83
6.2.1.3	Funkce	83
6.2.1.4	Syntagma	83
6.2.2	Podkladové premisy pro analýzu textového slova/slovního tvaru z hlediska (flexivní i lexikální) morfologie	83
6.2.2.1	SLOVNÍ TVAR a SYNTAGMA	83
6.2.2.1.1	Výsledek dvou funkcí	83
6.2.2.1.2	„Bezprostřední“ konstituenty	84
6.2.2.1.3	Dvě morfologie	84
6.2.2.1.4	Dílčí závěry	84
6.2.2.2	Slovní tvar a intersegment	84
6.2.2.2.1	Pojem „intersegment“	84

6.2.2.2.2	Vyčleňování intersegmentu	85
6.2.2.2.3	Funkce konstrukční	85
6.2.2.2.4	Konektém	85
6.2.2.2.5	Výhody při popisu verbální flexe	85
6.2.2.2.6	Mechanická aplikace pravidel při popisu flexe adjektivní	86
6.2.2.2.7	Nepřirozená pravidelnost a uniformita	88
6.2.3	SLOVNÍ TVAR NECHŤ JE CHÁPÁN JAKO SYNTAGMA	88
6.2.3.1	Morfologická hereze	89
6.2.3.2	Typy morfů	89
6.2.3.2.1	Typy morfů podle funkce	89
6.2.3.2.2	Typy morfů podle pozice ve slově při afixaci	90
6.2.3.2.2.1	-a, -b: tzv. CONFIXY	90
6.2.3.2.2.2	+a, -b: tzv. INFIXY	92
6.2.3.2.2.3	-a, +b: tzv. CIRCUMFIXY	92
6.2.3.2.2.4	+a, +b: tzv. TRANSFIXY	93
6.2.3.3	Základní postup při analýze	93
6.2.3.3.1	Tvarotvorná báze a tvarotvorný formant	94
6.2.3.3.2	Slovotvorný základ + slovotvorný formant	95
6.2.3.3.2.1	SLOVOTVORNÁ BÁZE	95
6.2.3.3.2.2	SLOVOTVORNÝ FORMANT	97
6.2.3.3.2.3	Slovotvorně paralelní slova	99
6.2.3.3.2.4	Hranice mezi SB a SF	99
6.2.3.4	Komplexní postup při analýze	100
6.2.3.4.1	Verze minimalistická	100
6.2.3.4.2	Verze maximalistická	111
6.2.3.5	Obecné schéma komplexní analýzy slovního tvaru	119
6.2.3.6	„Přidaná hodnota“ a její zachycení v grafickém záznamu komplexní analýzy	121
7	Slovo a PS transfer	123
7.1	Tzv. slovnědruhový transfer	123
7.1.1	Tzv. proces morfematické adice	124
7.1.2	Tzv. proces změny morfologické charakteristiky	125
7.2	Transpozice	125
7.2.1	Termín TRANSPOZICE	125
7.2.2	Transpozice a dokulilovská slovotvorná teorie	127
7.2.3	Transpozice a Kuryłowiczova syntaktická derivace	128
7.2.4	Slovnědruhová transpozice	128
7.2.5	Transpozice – jev statický/sémantický, nebo dynamický/slovotvorný	129

7.2.5.1	Transpozice jako druh sémantického vztahu u tzv. transpozičního typu onomaziologické kategorie	129
7.2.5.2	Transpozice jako instance derivace	130
7.2.5.3	Transpozice a teorie slovních druhů	130
7.2.5.4	Množinové pojetí transpozice	130
7.2.5.5	Procesuální interpretace transpozice z pozice tzv. sémantické báze.	131
7.2.6	Transpozice jako důsledek/výsledek dynamických vztahů mezi slovními druhy	131
7.2.6.1	Gramatická transpozice	132
7.2.6.2	Slovotvorná transpozice	136
	7.2.6.2.1 Vznik ze syntaktických potřeb	137
	7.2.6.2.2 Nabytí „vlastností“ primárního PS	137
7.3	Konverze	138
7.3.1	Uchopení terminu	138
7.3.1.1	Konverze jako slovotvorný způsob	138
7.3.1.2	Konverze jako slovnědruhový přechod	139
7.3.1.3	Konverze jak o slovotvorný způsob i slovnědruhový přechod.	140
7.3.2	Konverze jako vztah a/nebo proces	141
7.3.2.1	Konverze – věc flexe, nebo slovotvorby?	142
7.3.2.2	„Konverze“, nebo „transpozice“?	142
	7.3.2.2.1 Konverze jako kategoriální členství	143
	7.3.2.2.1.1 Parciální konverze.	145
	7.3.2.2.1.2 Homonymie, polysémie a konverze	145
	7.3.2.2.1.3 Nereflektování přirozeného „běhu světa“ a konverze	146
	7.3.2.2.2 Konverze jako morfologický proces	147
	7.3.2.2.2.1 Konverze jako proces direkcionální a nedirekcionální	147
	7.3.2.2.2.2 Konverze a nulová derivace	147
7.3.3	Konverze v dílčím závěru	149
8	Transpozice bazálních PS v češtině pomocí KONVERZE	151
8.1	Transpoziční proces	151
8.1.1	Hlavní typy slovotvorné transpozice S, A, V realizované konverzí	151
8.2	Analýza vnitřní struktury konvertovaných slov.	156
8.2.1	Typ S/A: KAPR → KAPŘÍ	156
	8.2.1.1 Typ S/A: zvíře (zvířet-) → zvířecí	157
8.2.2	Typ S/V: RYBÁŘ → RYBAŘIT	158
	8.2.2.1 S/V: král → kralovat.	160

8.2.3	A/S	161
8.2.3.1	A/S, podtyp: fce reduplikační → fce odrazová	161
8.2.3.1.1	ZNÁMÝ (Á, É) → ZNÁMÝ/ZNÁMÁ	161
8.2.3.1.2	VRCHNÍ (Í, Ī) → VRCHNÍ (gen. sg. vrchniho)/ VRCHNÍ (gen. sg. vrchní)	162
8.2.3.1.3	HOSTINSKÝ (Á, É) → HOSTINSKÝ/HOSTINSKÁ	164
8.2.3.1.4	POLNÍ (Í, Ī) → POLNÍ ^{fem.}	166
8.2.3.1.5	ZLÝ (Á, É) → ZLÉ ^{neutr.}	167
8.2.3.1.6	TELECÍ (Í, Ī) → TELECI ^{neutr.} (TELECÍ ^{fem.})	169
8.2.3.2	A/S, podtyp: SUCHÝ (Á, É) → SOUŠ	170
8.2.3.2.1	A/S, podtyp: MODRÝ (Á, É) → MODŘ	171
8.2.3.2.2	A/S, podtyp: STARÝ (Á, É) → STÁŘÍ	172
8.2.3.2.3	A/S, podtyp: TICHÝ (Á, É)// (*TICHO ^{neutr.}) → TICHO	173
8.2.4	Typ A/V: MODRÝ → MODRAT	175
8.2.4.1	Typ A/V: ČISTÝ → ČISTIT	176
8.2.4.2	Typ A/V: DŘEVĚNÝ → DŘEVĚNĚT	177
8.2.4.3	Typ A/V: HUSTÝ → HOUSTNOUT	179
8.2.5	Typ V/S	180
8.2.5.1	Typ V/S, podtyp: VYLOVIT → VÝLOV	180
8.2.5.1.1	PLAKAT → PLÁČ	181
8.2.5.1.2	SLOUŽIT → SLUHA	182
8.2.5.1.3	VÁŽIT → VÁHA	183
8.2.5.1.4	VONĚT → VŮNĚ	184
8.2.5.1.5	VYPLNIT → VÝPLŇ	185
8.2.5.2	Typ V/S, podtyp: CHYTAT (CHYTÁN) → CHYTÁNÍ	186
8.2.5.3	Typ V/S, podtyp: MAZAT (MAZAL) → MAZAL	187
8.2.5.3.1	KUTIT (KUTIL) → KUTIL	189
8.2.6	Typ V/A	190
8.2.6.1	Typ V/A, podtyp: ULOVIT (ULOVEN) → ULOVENÝ	190
8.2.6.2	Typ V/A, podtyp: LOVIT (LOVÍC) → LOVÍCÍ	192
8.2.6.3	Typ V/A, podtyp: CHYTIT (CHYTIVŠI) → CHYTIVŠÍ	194
8.2.6.4	Typ V/A, podtyp: SPADNOUT (SPADL) → SPADLÝ	196
8.2.6.5	Participium v. (verbální) adjektivum neboli nedokončená transpozice	197
8.2.6.6	(Verbální) adjektivum v. substantivum (jako substantivizované adjektivum) neboli pokračující transpozice	199
8.2.6.6.1	Další podtypy pokračující transpozice	200

9 Transflexe	203
9.1 Termín TRANSFLEXE.....	203
9.2 Typy transflexe v češtině.....	203
9.3 Analýza vnitřní struktury transflektovaných slov.....	206
9.3.1 Typ S/S.....	206
9.3.1.1 Typ S/S, podtyp KMOTR → KMOTRA.....	206
9.3.1.1.1 Podtyp DĚLNÍK → DĚLNICE.....	207
9.3.1.2 Typ S/S, podtyp PTÁK → PTÁČE.....	208
9.3.1.3 Typ S/S, podtyp PRUT → PROUTÍ.....	209
9.3.2 Typ A/A: HEZKÝ → HEZČÍ.....	210
9.3.3 Typ V/V: CHYTAT ↔ CHYTNOUT/CHYTIT ↔ CHYTAT.....	211
9.3.3.1 Typ V/V: podtyp CHYTAT ↔ CHYTNOUT/CHYTIT (tzv. perfektivizace imperfektiv).....	211
9.3.3.2 Typ V/V: podtyp CHYTNOUT/CHYTIT ↔ CHYTAT (tzv. imperfektivizace perfektiv).....	214
9.3.3.3 Typ V/V: podtyp VYRŮST → VYRŮSTAT (tzv. sekundární imperfektivizace).....	215
9.3.3.4 Typ V/V: podtyp PÁST → PÁSAT (formace iterativ a frekventativ).....	217
9.4 Deadjektivní adjektiva a deverbální verba a transflexe.....	218
9.4.1 Stupňování adjektiv.....	218
9.4.2 Slovesný vid.....	219
10 Slovo na závěr	221
Seznam zkratk a symbolů.....	223
Literatura.....	225
Rejstřík věcný.....	237
Rejstřík jmenný.....	252